

ליאורה ז"ל

יהודה ליבס

ליאורה אליאס בר-לבב הלכה לעולמה אור ליום ראשון כה בניסן תשס"ו, והיא בת ארבעים שנה. ליאורה הייתה חוקרת הספרות התלמודית, ועמדה בעת מיתתה בשלבי הסיום של עבודת הדוקטור שלה על מכילתא דרשב"י (עבודה זו הוגשה לא מכבר לרשות לתלמידי מחקר). היא הספיקה לפרסם כמה מחקרים חשובים, חדשניים ומעניינים, ואחד מהם רואה אור עתה בבימה זו. אך דומה שליאורה שבעל פה עלתה אף על ליאורה שבכתב, ועל כך יוכל להעיד הקהל הרב שמילא את אולם הסנט של האוניברסיטה העברית בירושלים בעצרת יום השלושים לפטירתה. ליאורה, בת למשפחה חמה ומלוכדת מעולי פרס, הייתה מורה נערצת לתלמוד, ובעלת אישיות כובשת. היא הצטיינה בצניעות, ומעטים ידעו את רוחב ידיעותיה גם שלא בתחום מחקרה, אך אי-אפשר היה שלא להתרשם ממלחמת הגבורה שערכה נגד מחלת הסרטן, בכל חמש עשרה השנים האחרונות של חייה, חמש עשרה שנים של חיבור בין נפש שמחה ואופטימית לייסורי גוף שקשה לשערם. היא הניחה אחריה בעל, ד"ר אבריאל בר-לבב, וילדה בת חמש, ששמה הגר. השורות האלה הן דברי ההספד שהשמעתי בהלווייתה, שניסיתי לצייר בהם משהו מדמותה.

מובא בזוהר (ח"ב קעד ע"א) שיום המוות הוא יום סיכום לכל חיי האדם, אז 'קרבים ימיו למות', כלומר מתכנסים יחד ומסתכמים. לכן אמר משה 'בן מאה ועשרים שנה אנכי היום', כל מאה ועשרים השנה נכללו באותו יום, יום מיתתו. ר' מנחם מנדל משקלוב בפירושו על תיאור מות ר' שמעון בר יוחאי בזוהר ניסח זאת כך: 'הוא יומא [יום המיתה] כלל כל הימים שלו בסוד "יום המוות מיום היוולדו"'. היום של אתמול, יום מותה של ליאורה, היה היום התשיעי של ספירת העומר,

שהוא בחינת גבורה שבגבורה, קצת בדומה לרשב"י, שאת המכילתא שלו האירה ליאורה במחקרה, שנפטר כידוע ביום ל"ג בעומר, שהוא בחינת הוד שבהוד.

גבורה שבגבורה. זה אכן הביטוי המושלם למידתה של ליאורה, כפי שהצטיירה בכל שנות המחלה הארוכות. גבורה שבגבורה. דומה היה שאישה קטנה ועדינה זו עשויה מפלדה. היא לא הפסיקה להילחם והוסיפה על ייסוריה הרבים עוד ייסורים גדולים של טיפולים, שקיבלה באהבה, רק לשם החיים, שכל כך אהבה והוקירה. חיים של לימוד תורה עם חברים וחיים בקרב משפחתה הנפלאה, הוריה ואחיה, בעלה ובתה.

דוגמה לכך ראינו אך לפני חודש בעת חגיגת יום ההולדת הארבעים שעשתה לחבריה, שאז עוד דיברה לפנינו ואמרה עד כמה זו תקופה יפה בחייה. באופטימיות זו הדביקה ליאורה גם אותנו, גם אם בשכל ידענו את האמת. אני דרשתי שם את השם ליאורה, כמורכב מ'לי', בגימטרייה ארבעים, ו'אורה', וניסיתי לומר שאחרי ארבעים שנה הגיע כבר זמן האורה.

אך מסתבר שלא כך הוא, וצריך לדרוש זאת אחרת: 'לי', ארבעים שנותיה של ליאורה, הן עצמן היו שנות האורה. אמנם לא רבות היו, רק שליש משנותיו של משה רבנו, ורובן ייסורים קשים, ובכל זאת אורה היו לה ולסביבתה. 'מתוקה שנת העובד' אמר קהלת, 'אם מעט ואם הרבה יאכל', ודרשו זאת חז"ל 'אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים' (מנחות קי ע"א). פסוק זה נדרש על מיתתו של ר' בון, שמת בצעירותו, ואמרו עליו 'יגע רבי בון לעשרים ושמונה שנה בתורה מה שלא יגע תלמיד ותיק למאה שנה' (שיר השירים רבא ו, יג).

הכרתי את ליאורה בשיעורי הזוהר שלי לפני עשרים שנה בערך, ומיד התבלטה, למרות צניעותה ונועם הליכותיה, כתלמידה מעולה. ואחר כך נכחתי בטקס קבלת התואר הראשון, שבו נבחרה ליאורה למצטיינת שבפקולטה.

אך זמן קצר לאחר אותו הטקס זוכר אני גם את ההלם שאחזני כשנודע לי דבר מחלתה. פעם באחת התקופות הקשות בשלב הראשון של המחלה, כשביקרתי אותה בבית החולים וחיפשתי מילים אופטימיות לכסות על הייאוש שבי, הצעתי שכשתחלים תלמד יוונית ונקרא יחד. נתברר שליאורה, קיבלה את הדברים כפשוטם: החלימה ולמדה יוונית במהירות עצומה. ואחר כך ישבנו יחד שנים ארוכות פעם בשבוע לקרוא בספרות היוונית הקלסית. כה נעים היה לגלגל עם תלמידת חכמים שכזאת את ההקבלות שעולות בין הטקסטים היווניים לפסוקי המקרא ולספרות חז"ל והקבלה, ואכן שולי הספרים שלי מלאים הפניות להקבלות כאלה, שעלו בשיחותינו (יחד עם חברים אחרים).

זוכר אני גם את השמחה הגדולה ביום נישואיה עם אברי, ידידי משכבר, וביום שבו נולדה הגר, ובהרצאתה הנהדרת בקונגרס האחרון למדעי היהדות, שבה סיכמה בטוב דעת את המסקנות המעניינות שעלו מעבודת הדוקטור שלה על מכילתא דרשב"י. עבודה דקדקנית ומעולה, שבה, דומני, הצניעה ליאורה ככל האפשר את ידיעותיה ביוונית, לפי רוח החוג לתלמוד.

קשה לנחם את משפחתה של ליאורה, ובוודאי את הגר. אך ננסה ביום נורא זה להתאזר בגבורה, לפי מידתה של ליאורה, ולזכור את האורה שבארבעים שנותיה, איך הייתה מתעלה על הייסורים. אולי בכך יהיה כדי למתק במקצת את הגבורות הקשות.